

Vefeyat

Pek Azîz Hocam Muhammed Emin Saraç Hocaefendinin Ardından (1930-19 Şubat 2021)*

Salim Sancaklı**

“Bu iş burada bitmez Emin!...”

Ali Haydar Efendi

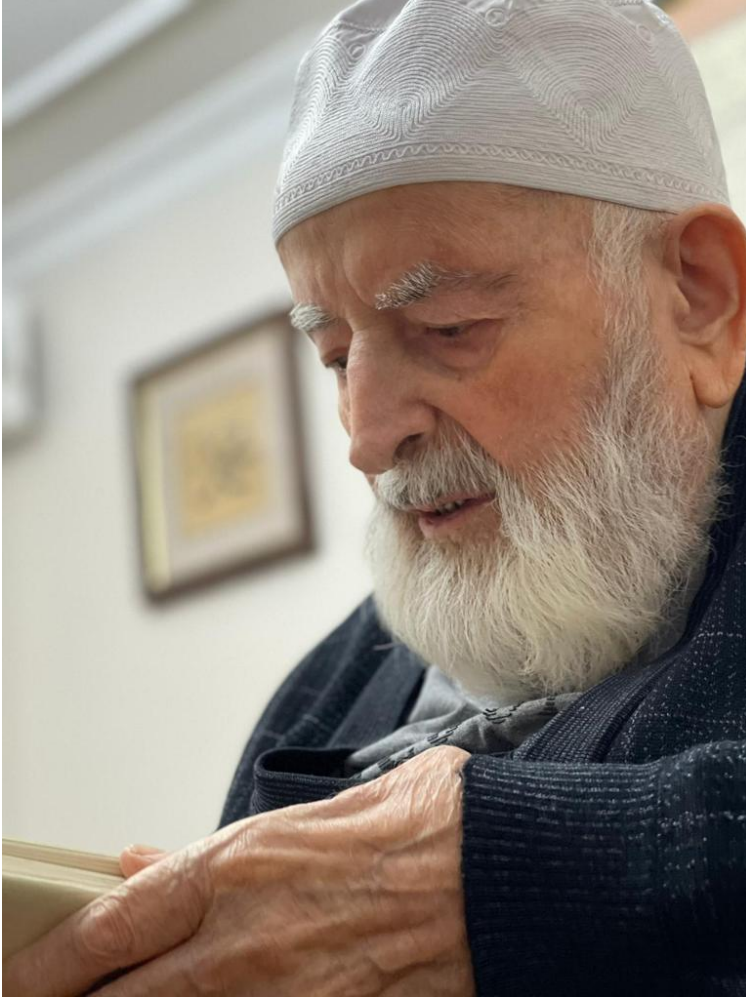
Cenâb-ı Hak, Kur’an-ı Kerim’de “Allah’tan, kulları içinde, ancak (kudret ve azametini bilen) âlimler korkar” (Fâtır, 28) buyurur. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v) “Bir kabilenin toptan helâki bir âlimin ölümünden daha ehvendir” buyururlar.¹

Ülkemiz ve İslam dünyasının önde ilmî sîmâlarından Muhammed Emin Saraç Hocaefendi, 19 Şubat 2021 Cuma günü İstanbul Fatih’teki evinde vefat etti. “Âlimin ölümü âlemin ölümü gibidir” sözünde ifade edildiği üzere, hocamızın vefatı talebelerini, dostlarını ve ilim dünyasını hüzne boğdu. Peygamberlerin varisi olan âlimler, müslümanların ilmî ve manevi önderleri İslam’ı muhafaza eden kaleleridir. Gerçek bir âlim vefat edince İslam’ın surlarında kapatılması ve onarılması güç bir gedik açılır. Muhammed Emin Saraç Hocaefendi de böyle bir âlimdi. Bütün bir ömrünü ilme adanmış, kendisinde ilim ve ameli mecz etmiş, bütün hayatını ilim talebelerinin yetişmesine vakfetmiş yeri doldurulamayacak müstesna bir insandı. Bu sebeple, genç ilim yolcularının hocamızı iyi tanımaları, hayatını dikkatle öğrenmeleri ve onu kendilerine örnek almalarını candan temenni ederim.

* Bu yazı özet şeklinde Tokat İlmîyat Dergisi’nin 9/1 sayısında Haziran 2021 tarihinde yayımlanmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, mssancakli@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5941-9533.

¹ مَوْتُ قَبِيلَةٍ أَيْسَرُ مِنْ مَوْتِ عَالِمٍ (Beyhâkî, Şuabu’l-îman, III,224.)

Hocamızın vefatından bir gün önce çekilmiş son fotoğraflarından biri. Elinde bir fıkıh kitabını mütalaa ederken.

M. Emin Saraç Hocamızın dünyaya gelişi Osmanlı Devleti'nin yerine, Cumhuriyet Türkiye'sinin yeni kurulduğu, geçiş devri diye anılan zor yılların daha da kesifleştiği bir döneme tekâbül eder. Ailesi, hocaları ve yakın çevresi ilmî ve fikri alanda önemli simâlardan müteşekkildir. Hoca efendi, Tokat'ın Erbaa kazasının Tanoba köyünde, 1930 senesinde dünyaya gelmiştir. Babası Hafız Mustafa Efendi, annesi Üzeyir Efendi'nin kızı Hatice Hanımdır. Dedesi Nakřibendi meşayihından müderris Üzeyir Efendi'dir. Üzeyir Efendi, Niksar'ın Keřfi Camii Medresesi'nde müderris idi ve dönemin sayılı uleması arasında gösteriliyordu.

Altı yaşında iken dedesinin yanında Kur'an-ı Kerim'i hatmeden M. Emin Saraç, diğer üç erkek ve bir kız kardeşi ile beraber babasının yanında hafızlığını ikmal etmiştir.

Kur'an okumanın zor şartlar altında gerçekleştirildiği bir dönemde, babası, küçük çocuklarını gecenin yarısında uyandırır, evin camlarının perdeleri sıkı sıkıya kapatılırdı. Bir baskın olabilir korkusu ile çocuklar, yatakların içinde, üzerlerine

yorganlarını yarı yarıya çekmiş vaziyette Kur'an-ı Kerim'i ezberlerlerdi. Dini yaşamak, korumak ve yaşatmakla öne çıkan babası Mustafa Efendi, çocuklarına Kur'an-ı Kerim'i okuttuğu için mahkemeye çıkarılmış, hâkim beyin; "Sen çocuklara Kur'an okutuyormuşsun, doğru mu?" sorusuna; "Evet, ben çocuklarıma Allah'ın kelamı olan Kur'an-ı Azimuşşân'ı okutuyorum." cevabını verdiği için altı ay hapse mahkûm edilmişti.

Muhammed Emin Saraç Hocaefendi, 1940-1943 yılları arasında, ağabeyi Bahaeddin Saraç ile beraber Niksar Arasta Camii'nde, akabinde Merzifon Kara Mustafa Camii'nde mukâbele okumuşlardır.

Hocamızın, her bayram yaptığı üzere, İsmet Efendi Dergahı'nda, bayram namazını müteakiben çekilen bir fotoğraf.

1943 senesinde babası üç çocuğunu, Bahaeddin, Emin ve küçük kardeşleri Osman'ı, tekkesinin sürekli murakabe altında tutulduğundan habersiz, İstanbul'a, kendisinden ilim tahsil etmeleri için son devrin büyük âlimlerinden, Ahıskalı Ali Haydar Efendi'ye göndermiştir. Ali Haydar Efendi de üç kardeşi Fatih Camii baş imamı Ömer Efendi'ye emanet etmiştir. Hocaefendi, Ömer Efendi'nin yanında Kur'an talimi ve Telhis dersleri okumuş, bu şekilde Fatih Camii'nde üç ay kaldıktan sonra Karagümrük'teki Üçbaş Medresesi'ne geçmiştir. Bu medresede, Fatih Camii'nde uzun yıllar baş kayyımılık yapmış olan muhaddis Süleyman Efendi'den Buhari-i Şerif'in birinci ve ikinci cüzlerini bitirmiş, ilk hadis icazetini de, Hacı Ferhad Rizevî silsilesinden gelen icazetname ile Süleyman Efendi'den almıştır. Bütün bir ömrünü,

binlerce talebeye Rasûl-ü Ekrem Efendimiz'in (s.a.v) hadisi şeriflerini öğretmekle geçiren hocamıza, hadis ilmini sevdiren ve ilk hadis okuma zevkini tattıran da bu hocasıdır. Kendisi bu hocasını şöyle anlatır:

“Süleyman Efendi, altmış senesini Fatih Camii'nde geçirmiş çok mübarek bir insandı. Elinden Buhari-i Şerif düşmezdi. Devamlı Buhari okurdu. Camide kalırdı. Buhari icazetliydi. Bana ilk defa hadis okuma zevkini o tattırmıştı. Hadis-i şeriften mücâz ve icâzet veren bir kimseydi.”

Üçbaşı Medresesi'nde 1950 senesine kadar hocamız bu süreçte, Fatih Camii'nde ders veren son dönem âlimlerinden Gümülcineli Mustafa Efendi, muhaddis İbrahim Efendi, Hüsrev Efendi, Bekir Hâkî Efendi, Ömer Nasuhi Bilmen ve Mahmud Cevdet Bey gibi âlimlerden de tefsir, hadis, fıkıh ve usûl dersleri almıştır. İstanbul'da kaldığı yıllarda *Tirmizî, Buhârî-i Şerif, Merâku'l-Felâh, Kudûrî, Şerhu'l-Akâid, Şifâ-i Şerif, Mir'ât, Müslim-i Şerif, Mişkâtu'l-Mesâbih, Tefsîr-i Kâdî Beydâvî* gibi kitapları okumuştur.

1950 yılında, İslâmî ilimlerde daha fazla ilerlemek için, hocası Ali Haydar Efendi tarafından Mısır'a gönderilmiştir. A. Haydar Efendi kendisine “Bu iş burada tamamlanmaz Emin, git, Mısır'da tamamla gel” demiştir. Mısır vizesinin kısa sürede çıkmaması üzerine kardeşi Osman Saraç ile birlikte, Bağdat üzerinden Mısır'a gitmişlerdir. Mısır'da dokuz yıl kalan M. Emin Saraç Hocaefendi, Kahire'de, önce Ezher (kendisi, Ezher kelimesini her zikrettiğinde daima Ezher-i Şerif tâbirini kullanırdı) Lisesi'ni bitirmiş, daha sonra Şeriat Fakültesi'nde tahsilini ikmal etmiştir. Hocamız Mısır'daki talebelik hayatını “ilim hicreti” olarak tavsif eder ve şöyle anlatırdı: “Mısır'da dokuz sene kaldım. Yaşadığımız bir ilim hicreti idi. Bu müddet zarfında İstanbul'a hiç gelemedik. Çünkü gelseydik dönemeycektik.”

M. Emin Saraç Hocaefendi, Mısır'daki tahsili sırasında, Osmanlı Devleti'nin son şeyhulislâmlarından Tokatlı Mustafa Sabri Efendi ve şeyhulislâm vekili, devrinin en büyük muhaddislerinden, allâme M. Zâhid el-Kevserî'den dersler almıştır. Bunun yanında Yozgatlı İhsan Efendi, muhaddis Muhammed Abdulvehhab Buhayri ve Ahmed Fehmi Ebu's-Sünne gibi zamanın Ezher âlimlerinden de ders okumuştur. Bir âlim düşünün ki, yukarıda saydığımız zevâtın dışında, Hasenü'l- Bennâ'yı, Seyyid Kutub'u tanımış, Türkiye'ye dönünce *Fî Zilâli'l-Kur'an* tefsirini en güzel bir şekilde ve ilk defa tercüme edenler arasında yer almış, Yusuf Kardavî, Ebu'l-Hasen en-

Nedevî ile görüşmüş, onlarla muhabbet etmiş, Elmalılı M. Hamdi Efendi'ye ve Ömer Nasuhi Bilmen Hocaefendiye mülâki olmuş, Abdulfettah Ebu Gudde ve Muhammed Avvâme gibi hadis âlimleri ile arkadaşlık etmiş, Mahmud Sâmi Ramazanoğlu, Mehmed Zahid Kotku gibi zevattan istifade etmiş, Abdurrahman Gürses ve Ali Yakub Cenkciler gibi hocaefendiler ile arkadaşlık yapmış ve birlikte olmuş, bu ilmi menbalardan yetişmiş ilim zincirinin son halkalarından âlim ve fâzıl bir şahsiyeti.

M. E. Saraç hocamızın en önemli yönlerinden biri de son devir Osmanlı uleması nesli ile günümüz Türkiye'si nesilleri arasında bir köprü vazifesi görmesinin yanı sıra, İslam dünyası ile Türkiye arasında da bir köprü vazifesi görmesi, adeta "Türkiye'nin İslam dünyasına açılan kapısı" olma özelliğini taşıyor olmasıdır. Bu konuda Prof. Dr. Sabahattin Zaim hoca hatıralarında: "Emin Saraç, İslâm dünyasında Türkiye'den daha fazla tanınır. Bu yüzden dışarıda Türkiye denildiği zaman Emin hocayı sorarlar." demiştir.

Hocaefendi, Mısır'daki tahsilini tamamlayıp ülkesine döndükten sonra, bütün hayatını İslamî ilimleri yaşatmaya, okutup öğretmeye vakfetmiş, yetiştirdiği binlerce talebesi ile geleceğin Türkiye'sinin ilmi yönden öncü ve önder nesillerinin yetişmesine vesile olmuştur. O, eser telifi yerine ders vermeyi tercih etmiş, Fatih Camii'nde ve muhtelif yerlerde, altmış beş yıl boyunca devamlı olarak dersler okutmuştur.

Hocamızın fakültemizde araştırma görevlisi olarak vazifeli olan torunu Selman Saraç ile, son günlerinde her gece okudukları Sahih-i Müslim dersinden.

Böylece, uzun ve bereketli bir ömrün ardından yetiştirdiği talebelerinin ve sevenlerinin omuzlarında ve dualarıyla, selef-i salihinin zamanımızdaki numûne örneği, pek muhterem hocamızı kıymetli büyüğümüzü ebediyyet âlemine, ahiret yurduna uğurladık. Rahmetullahi aleyhi rahmeten vâsia. Cenâb-ı Hak gâriki rahmet eylesin, makamını âli, mekanını firdevsi âla cennetleri eylesin. Bizleri de şefaatine nail eylesin.

Her ölüm acıdır, fakat hocamızın vefatı çok daha acı olmuştur. İslam âlemi ve ümmet-i Muhammed, bu asrın en büyük âlimlerinden birini kaybetmiş, semamızdan bir yıldız kaymış, bir ilim güneşi ufûl etmiştir. M. Emin Saraç Hocaefendi altmış beş seneden beri son dersiamlığını yaptığı ve “benim cennetimdir” dediği Fatih Camii’nde, 21 Şubat 2021 Pazar günü kılınan cenaze namazını müteakip çok sevdiği Fatih Camii’nin haziresinde ebedi ikametgâhına defnedilmiştir.

Pek aziz hocam ve Ali Yakup Efendi gibi diğer hocalarımız, bu dinin, bu ümmetin bereketiydiler. Hepsi birer birer göçtü, Rablerine kavuştu. Şimdi bu aziz dini ve ona ait ilimleri okumak ve okutmak, yaşamak ve yaşatmak sırası talebesi olan bizlerin ve genç neslin omuzlarında, kutsal bir emanet olarak durmaktadır. Ona binâen yazımızı, hocamıza ait şu dua ile hitama erdirmek istiyorum:

“Ya Rabbi! Cümlemizin âkıbetini hayr eyle. Bizleri hocalarımıza layık birer talebe, onların şefaetlerini hak edecek hayırlı nesiller eyle. Hepimizi Peygamber Efendimiz’in (s.a.s) şefaati-uzmâsına lâyıf ümmet eyle...”

Bu vesileyle hocamızın genç ilim yolcularına birkaç nasihatini de paylaşmak istiyorum:

İlim yoluna girmiş bulunan bütün genç kardeşlerime, talebe kardeşlerime temennilerim, tavsiyelerim şunlardır ki, ilim yolu peygamberler yoludur. Bu yol saadetin yegâne yoludur. Ve bu yolun esası Ehl-i sünnet akidesidir. Ehl-i Sünnet akidesi, enbiya-i izâmın müselâsen takip ettiği, nihayet Resûlullah (s.a.v.) efendimizde şahikaya ulaşan en mükemmel, en muazzam bir yoldur. Bu yoldan ayrılmamak için gayret etsinler. Bazı kimselerin yaptıkları gibi “şefaati yoktur” diyerek konferanslar vermek yahut “kabir azabı yoktur” diye ahkâm kesmek veyahut “İsâ’nın (a.s) nüzûlünü inkar etmek”, “cin

yoktur”, “icma yoktur” şeklinde ifadeler kullanmak... Bilsinler ki bu ifadelerin hiçbiri Ehl-i Sünnet akaidine muvafık sözler değildir.

